

מגילת אסתר

עם
תרגום

מוגה מכת"י ודפוסים ישנים

פירוש רש"י

מוגה ע"פ דפו"י ובתוספת מראי מקומות

שפתי חכמים

בהגהה מדוקדקת ובעריכה מחודשת

מגילת אסתר

מבוארת

בפירוש בהיר ונאה

המשולב בתוך לשון הכתוב

ראשון לציון

לרבינו חיים בן עטר זי"ע

המבואר

עם ביאור מאורי אור

וילקוט מאורי החיים

בתוספת ילקוט אור תורה

על סדר המגילה

מלוקט מספרי רבינו ה'אור החיים' זי"ע

יוצא לאור ע"י

ממלכת התורה "עוז והדר"

שנת תשע"ד

א א וְהָיָה בְיוֹמֵי אַחְשֵׁרֹושׁ הוּא אַחְשֵׁרֹושׁ דְּבִיּוֹמוֹהִי בְטִילַת עֲבִידַת בֵּית אֱלֹהֵנָא רַבָּא וְהָנֹת בְּטִילָא עַד שְׁנַת תְּרֵתִין לְדָרְיוֹשׁ בְּגִין עִיטִיתָא דְּוִשְׁתִּי תִּיבְתָא בְּרֵתִיה דְּאֹוִל מְרוּדָךְ בְּרַ נְבוּכַדְנֶצַּר וְעַל דָּלָא

שְׁבַקְתָּ לְמַבְנֵי יְת בֵּית מוֹקְדָשָׁא אֲתַגְזֹר עֲלֵהּ לְאַתְקַטְלָא עָרְטְלָתָא וְאוּרְחָא אִיהוּ עַל דְּצִית לְעִיטָא אֲתַקְצְרוּ

יּוֹמוֹהִי וְאַתְפְּלִיג מְלִכּוֹתִיהָ דְּמִן קְדַמַּת דְּנָא הוּן כָּל עַמְמֵיָא אוּמֵיָא וְלִשְׁנֵיָא וְאַפְרָכֵיָא כְּבִישֵׁן תַּחוֹת יְדֵי וְכַעַן לֹא אֲשַׁתְּעַבְדוּ לִיָּה מִן בְּגַלְל הָכִי וְכַתֵּר כְּדוֹן אֲתַגְלִי קְדָם יְיָ דְּעִתִּידָא וְשְׁתִּי לְאַתְקַטְלָא וְעִתִּיד הוּא לְמַסַּב יְת אֲסַתֵּר דְּהִיא מִבְּנַת שָׂרָה דְּחִית מָאָה וְעִשְׂרִין וְשִׁבְעָ שְׁנִין אֲתִיְהַבַּת לִיָּה אַרְכָּא וְמִלֶּךְ מִן הַנְּדִיָּא רַבָּא וְעַד כּוֹשׁ (ד) מִן מוֹנִחָא דְּהַנְּדִיָּא רַבָּא וְעַד מַעְרְבָא

א א וְיִהְיֶה בְיָמֵי אַחְשֵׁרֹושׁ הוּא אַחְשֵׁרֹושׁ וְעַד כּוֹשׁ שִׁבְעָ וְעִשְׂרִים וּמָאָה מְדִינָה:

דְּכוֹשׁ מָאָה וְעִשְׂרִין וְשִׁבְעָ פִּילְכִין: תּוֹסַפְתָּא חֲמִשָּׁה כְּתִיב בְּהוּן וְיִהְיֶה לְשָׁנָא דְּוִי וְאַלִּין אַנּוּן וְיִהְיֶה בְיָמֵי אַמְרָפֶל דְּאַתְכַּנְּשׁוּ מְלָכִין וְלֹא הָוּה רַיבָּא וְחַרְבָּא בְּעֵלְמָא עַד דְּאַתָּא אַמְרָפֶל וְיִהְיֶה בְיָמֵי שְׁפּוֹט

הַשּׁוֹפְטִים וְכָל וְיִהְיֶה בְיּוֹמֵיהוּן וּמִן וְיִהְיֶה מְטוּל דְּהָוּה כְּפָנָא בְּאַרְעָא דְּכְתִיב וְיִהְיֶה רַעַב בְּאַרְצָךְ וְיִהְיֶה בְיָמֵי

אַחַז וְיִהְיֶה בְיּוֹמוֹי וּמִן וְיִהְיֶה דְּכְתִיב עֲלֵה רְצִין מֶלֶךְ אַרְם וּמָה כְּתִיב בְּתַרְיָה נַעֲלָה בִּיהוּדָה וּנְקִיֶּצְנָה מִכָּאן אֲתָה לְמַד [נ"א מִכָּן אֲתָ יְלִירָ] כּוֹלְהוּן דְּכְתִיב וְיִהְיֶה בְיָמֵי לְשָׁנָא דְּוִי וְהָוּה מִן יּוֹמֵי עֵלְמָא מִן שְׁנִין קְדַמְיָתָא כַּד הָוּ עֶקֶן אֲתִיִּין עַל בֵּית יִשְׂרָאֵל הוּוּ מְצֻלָן קְדָם אַבוּהוּן דְּבִשְׁמֵיָא וְעַנְיִי יִתְהוּן דְּכְתִיב וְיִהְיֶה עַד לֹא יִקְרוּן אַנָּא עַנְיִי עַד לֹא יִמְלִלוּן אַנָּא אֲשַׁמַּע:

שְׁפֵתֵי חֲכָמִים

א דְּקִשָּׁה לְרִשׁ"י אִיזָה אַחְשֵׁרֹושׁ הוּא, אִם אֲבִיו שֶׁל דְּרִיוֹשׁ הִרְאִישׁוּן זֶה לֹא הִיָּה מֶלֶךְ, וְאִם בְּנוֹ שֶׁל דְּרִיוֹשׁ אִם כֵּן מִתִּי הִיָּה מְלִכּוֹתוֹ, הֲלֹא אַחַר דְּרִיוֹשׁ מֶלֶךְ כּוֹרֶשׁ וּנְמִשֶׁךְ מְלִכּוֹתוֹ עַד סוּף שִׁבְעִים שָׁנָה שְׁעָלוּ מִבְּבַל, וּמְרַדְכִי הִיָּה מַעֲוִיל גּוֹלָה, וּבּוֹמֵן הַמֶּלֶךְ הַזֶּה עֲדִיין הִיָּה מְרַדְכִי בְּנוֹלָה. לְכֵן פִּירֵשׁ 'מֶלֶךְ פֶּרַס' וְכוּ'. אִי נִמְי דְּקִשָּׁה לְרִשׁ"י לְמָה לּוֹ לְכָל הַסִּימָנִים, הִיָּה לּוֹ לּוֹמֵר 'וְיִהְיֶה בְיָמֵי הַמֶּלֶךְ אַחְשֵׁרֹושׁ כְּשַׁבַּת הַמֶּלֶךְ' וְגו'. לְכֵן פִּירֵשׁ 'מֶלֶךְ פֶּרַס' הִיָּה וּמֶלֶךְ תַּחַת כּוֹרֶשׁ, עַל כֵּן הִיָּה צִרִיךְ לְהַבְדִּילוֹ מֵאַחְשֵׁרֹושׁ אַחַר שְׁהִיָּה בְּמִלְכֵי פֶּרַס הַקּוֹדְמִים. וְאִמֵּר שׁוֹה הַמֶּלֶךְ הַאֲחֵרוֹן מֶלֶךְ מֵהוֹדוֹ וְעַד כּוֹשׁ נוֹסֵף עַל פֶּרַס וּמְדִי, וְכֵן הוּא דַעַת הַרַאב"ע ז"ל: ב דְּקִשָּׁה לְרִשׁ"י אִם כּוֹונַתוֹ רַק לְהַבְדִּילוֹ, הִיָּה לּוֹ לּוֹמֵר רַק וְיִהְיֶה בְיָמֵי אַחְשֵׁרֹושׁ הַמּוֹלֵךְ מֵהוֹדוֹ וְעַד כּוֹשׁ, 'הוּא' לְמָה לִי. לְכֵן פִּירֵשׁ 'הוּא' וְכוּ'. ג דְּקִשָּׁה לְרִשׁ"י הִיָּה לּוֹ לּוֹמֵר הַמֶּלֶךְ כְּמִן (כְּלוֹמֵר, סְגוּל). לְכֵן פִּירֵשׁ 'הַמּוֹלֵךְ מֵעַצְמוֹ' וְכוּ'. לְשַׁעֲבֹר עַד עַכְשָׁיו לֹא יִרֶשׁ מְלִכּוֹתוֹ: ד דְּקִשָּׁה לְרִשׁ"י הִרִי אִמֵּר 'שִׁבְעָ וְעִשְׂרִים וּמָאָה מְדִינָה', לְמָה פִּירֵשׁ 'מֵהוֹדוֹ וְעַד כּוֹשׁ'. לְכֵן פִּירֵשׁ 'הַמּוֹלֵךְ עַל מָאָה' וְכוּ'. וְרִשׁ"י נִמְשֵׁךְ אַחַר הַרְבּוֹת, דְּאִילוֹ בְּגִמְרָא בְּמִגִּילָה (א). אִיכָא פְּלוּגְתָא בְּרַבְרֵי, וְחַד אִמֵּר כִּי רַחוּקִים הִיוּ, וּמֵאַחַר דְּהַרְבּוֹת הַסִּכִּים כְּמֵאן דְּאִמֵּר קְרוּבִים הִיוּ, כְּתִב רִשׁ"י רַק חַד מֵאן דְּאִמֵּר וְתַפְסֵי לְשׁוֹן הַרְבּוֹת:

רִשׁ"י

א (ב) וְיִהְיֶה בְיָמֵי אַחְשֵׁרֹושׁ. מֶלֶךְ פֶּרַס הִיָּה, שְׁמֶלֶךְ תַּחַת כּוֹרֶשׁ* לְסוּף שִׁבְעִים שָׁנָה שֶׁל גְּלוּת צִבְלָ: הוּא אַחְשֵׁרֹושׁ. הוּא כְּרִשְׁעוֹ* מִמְחִילְתּוֹ וְעַד סוּפוֹ (מְגִילָה ב). הַמוֹלֵךְ. שְׁמֶלֶךְ מֵעַצְמוֹ* וְלֹא הִיָּה מוֹרַע הַמְּלוּכָה (ס): מֵהוֹדוֹ וְעַד כּוֹשׁ וְגו'. הַמוֹלֵךְ עַל מֵאָה* וְעִשְׂרִים וְשִׁבְעָ מְדִינּוֹת כְּמוֹ שְׁמוֹלֵךְ מֵהוֹדוֹ וְעַד כּוֹשׁ שְׁעוֹמְדִים זֶה אֲלֵל זֶה, וְכֵן כִּי הוּא לְדָה כְּכָל עֶבֶר הַפֶּהר מִתְּפַסֵּחַ וְעַד עֵינָה (מְלַמֵּס ב' ה' ד), שְׁהִיָּה רּוֹדֵה כְּכָל עֶבֶר הַנֶּהֱרַר כְּמוֹ שְׁהוּא רּוֹדֵה מִתְּפַסֵּחַ עַד עוֹה (מְגִילָה ס):

וְכֵן הוּא בְּרַבּוֹת (אֲסַתֵּר רַבָּא א' ד) הַמוֹלֵךְ וְעֲדִיין לֹא מֶלֶךְ, וּבִיאֵרוֹ לְשַׁעֲבֹר עַד עַכְשָׁיו לֹא יִרֶשׁ מְלִכּוֹתוֹ: ד דְּקִשָּׁה לְרִשׁ"י הִרִי אִמֵּר 'שִׁבְעָ וְעִשְׂרִים וּמָאָה מְדִינָה', לְמָה פִּירֵשׁ 'מֵהוֹדוֹ וְעַד כּוֹשׁ'. לְכֵן פִּירֵשׁ 'הַמּוֹלֵךְ עַל מָאָה' וְכוּ'. וְרִשׁ"י נִמְשֵׁךְ אַחַר הַרְבּוֹת, דְּאִילוֹ בְּגִמְרָא בְּמִגִּילָה (א). אִיכָא פְּלוּגְתָא בְּרַבְרֵי, וְחַד אִמֵּר כִּי רַחוּקִים הִיוּ, וּמֵאַחַר דְּהַרְבּוֹת הַסִּכִּים כְּמֵאן דְּאִמֵּר קְרוּבִים הִיוּ, כְּתִב רִשׁ"י רַק חַד מֵאן דְּאִמֵּר וְתַפְסֵי לְשׁוֹן הַרְבּוֹת:

רִאשׁוֹן לְצִיּוֹן

א (א) וְיִהְיֶה בְיָמֵי אַחְשֵׁרֹושׁ וְגו'.* יְכַנֵּן [א] עַל דְּרַךְ אוּמְרָם ו'ל (מְגִילָה י): כָּל מְקוֹם שְׁנֵאֲמֵר וְיִהְיֶה

מֵאוּרֵי אוּר

א קִשָּׁה לְשׁוֹן הַכְּתוּב לְמָה חוֹזר לּוֹמֵר 'הוּא אַחְשֵׁרֹושׁ', וְמָה כּוֹונַתוֹ בּוֹה. גַּם לְאִיזָה צוּרֵךְ מִנָּה אֵת מִנֵּין הַמְדִינּוֹת

מֵאוּרֵי חַיִּים

[א] עַל דְּרַךְ אוּמְרָם ז"ל כָּל מְקוֹם שְׁנֵאֲמֵר וְיִהְיֶה בְיָמֵי צִרָה לְשׁוֹנְאִיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל. בְּגִמְרָא (מְגִילָה י): וְיִהְיֶה בְיָמֵי אַחְשֵׁרֹושׁ, אִמֵּר רַבִּי לִוִי וְאִיתִימָא רַבִּי יוֹנָתָן, דְּבַר זֶה מְסוּרַת בִּידֵינוּ מֵאַנְשֵׁי כְּנַסַּת הַגְּדוּלָה, כָּל מְקוֹם שְׁנֵאֲמֵר

מגילת אסתר

ביאור המגילה

א (א) וַיְהִי כֹל סִפּוּר הַדְּבָרִים שֶׁבַמְּגִילָה זוֹ בְּיָמֵי אַחֲשֵׁרוּשׁ מֶלֶךְ פָּרַס, שֶׁמֶלֶךְ תַּחַת כּוֹרֵשׁ לִסּוּף שִׁבְעִים שָׁנָה שֶׁל גְּלוּת בְּבָבֶל, הוּא אַחֲשֵׁרוּשׁ שְׁהִיָּה רִשֵׁעַ מִתְחַלְתּוֹ וְעַד סוּפּוֹ, הַמֶּלֶךְ מֵעֲצָמוֹ¹

[שלא היה מזרע המלוכה] על כל המדינות אשר תחת מלכותו ביד רמה כמו שמלך מהדו ועד פוש - שהם סמוכים זה אצל זה, והיתה מלכותו על שבע ועשרים ומאה מדינה הנמצאות בעולם:²

1. רש"י. ודרשו (מגילה יג:) שהיה שומר הסוסים אצל בלשצר. [אמנם בתרגום שני וילקוט (ימח סתמט) ובמדרש אבא גוריון (פסוק ימים ססה) מובא שאחשורוש היה בן דריוש המדי. ובמדרש לקח טוב (י"ט פסוק) כתב שהיה בן כורש הפרסי, וכ"כ הרוקח (פסוק יג). ז. רש"י (ע"פ מגילה סט). וביאר המהרש"א שאין לפרש שמלך רק על הודו וכוש, שהרי הפסוק אומר 'שבע ועשרים ומאה מדינה'. ויש דעה נוספת בגמרא (סט) שהודו היא בסוף העולם בצד אחד וכוש בסוף העולם בצד השני, ואחשורוש מלך על כל המדינות שביניהם. וכן הוא בתרגום שהודו היא במזרח וכוש היא במערב. ובמדרש (פסוק י"ט) איתא שיש בעולם רנ"ב מדינות, ואחשורוש שלט רק בחציין, כעונש על שאמר 'הוא האלהים אשר בירושלם' (פסוק א) שיחד מלכות ה' רק בירושלים. ויש אומרים על שאמר 'רומיה אמין שתין פתיה אמין שתין' (סג ו) שהוא חצי גובה האולם שבנה שלמה, שהיה גובהו ק"כ אמה. וי"א שזה כעונש על שביטל בנין בית המקדש (פסוק פ"ד ט). והיה לו למלוך על קכו מדינות, אלא כך אמר לו הקדוש ברוך הוא, אתה נתת עליה אחת לביתי משלך שאמרת 'מי בכס מכל עמו יהי אלהיו עמו ועל' (סג א), אף אני נתן עליה תוספת אחת משלי, והוסיף לו מדינה אחת בחשבון.

א. אבן עזרא. ב. כל לשון 'ויהי בימי' הוא לשון צער (מגילה יג), שהיה בימיו צער לישראל, שגזר עליהם להשמיד להרוג ולאבד. ואף שעדיין לא נגזרה הגזירה בעת המשתה, מ"מ הנו שורש הגזירה, כמו שאמרו (מגילה יג) שנתחייבו כליה מפני שנהנו מסעודת אחשורוש (פני יהושע סט). ג. רש"י. ד. רש"י (פ"פ מגילה ט). והכוונה לומר שאף שנשא צדקת כאסתר, וגם ראה גדולתן של ישראל, מ"מ עמד ברשעו עד סופו ולא היטיב דרכיו (שם למעט ט). והודיע זאת בתחילת המגילה, להודיע שכל הטובות שעשה אחשורוש לאסתר ולמרכי ולישראל הכל היה מאת ה', כי אחשורוש עצמו היה רשע מתחלה ועד סוף (מהר"ל). ויש שפירשו שהיה עוד אחשורוש אבי דריוש הראשון (ראה דגל ט ב), ושניהם היו מלכים על פרס ומדי, רק זה אחשורוש השני מלך על מדינות אחרות שהן בין הודו ובין כוש, ולכן הוצרך לומר 'הוא אחשורוש המולך מהודו ועד כוש' (אבן עזרא, עקידת יצחק, פ"ט פ"ט פ"ט ט, מהר"ל והג"א). ה. רש"י. ובגמרא (מגילה סט) הובא ב' דעות אם מלך מעצמו כיון שלא היה ראוי למלוכה כמותו, או ששיחד את גדולי המדינה בממון שימליכוהו. ודקדקו כן מאומרו 'המולך' בלשון הוה, שהיל"ל 'אשר מלך מהודו' וגו' בלשון עבר, כמו שהתחיל בלשון עבר 'ויהי בימי' (מהרש"א ומהר"ל).

ראשון לציון

בימי צרה לשונאיהם של ישראל.¹ [עוד דרשו רבותינו ז"ל (בחיגה יג): על פסוק (ישעיה מג כד) 'אף העבדתני בחטאותיך', אמר הקדוש ברוך הוא ראה מה גרמו לי מעשיכם, שנעשיתי כביכול

מאורי אור

שבע ועשרים ומאה מדינה. ב דאיתא שם: כל מקום שנאמר 'ויהי' אינו אלא לשון צער, 'ויהי בימי אחשורוש' הוה המן. ומסקנת הש"ס: אמר רב אשי כל 'ויהי' איכא הכי ואיכא הכי, 'ויהי בימי' אינו אלא לשון צער. ג 'לא קנית לי בכסף קנה וחלב זבחיך לא הרויתני אך העבדתני בחטאותיך הוגעתני בעונותיך'. ופירש רש"י: 'אך העבדתני בחטאותיך', אתם גרמתם לי להיות שמש לעובדי פסילים, כמו שראה יחזקאל (א ד)

והנה רוח סערה באה מן הצפון' שהיתה חוזרת מרכבת השכינה מבבל, שהלכה לכבוש את כל העולם תחת ידו של נבוכדנצר, שלא יאמרו ביד אומה שפלה מסר את בניו. ד שהקב"ה נצרך כביכול לסייע למלכי האומות שנשתעבדו בישראל, לכבוש את שאר המלכויות תחת ידם כדי להגדילם ולנשאים על אומות אחרות. ה שלא יאמרו אומות העולם ביד אומה שפלה מסר הקדוש ברוך הוא את בניו.

מאורי החיים

עוקר בגפנים שנאמר (הלל ג יג) 'להשמיד להרוג ולאבד', התחילו הכל צווחין וי והתאבלו לפני המקום. ובזוה"ק (ח"א רלא): 'פתח רבי שמעון ואמר 'ויהי היום' (מלכים ב' ד ח), בכל אתר דכתוב 'ויהי' איהו צער, 'ויהי בימי' צער ודאי.

[ב] עוד דרשו רז"ל על פסוק אך העבדתני בחטאותיך וכו'. בחגיגה (יג): 'וארא והנה רוח סערה באה מן הצפון ענן גדול ואש מתלקחת ונגה

'ויהי' אינו אלא לשון צער וכו'. אמר רב אשי כל 'ויהי' איכא הכי ואיכא הכי. 'ויהי בימי' אינו אלא לשון צער. חמשה 'ויהי בימי' הוו, 'ויהי בימי אחשורוש', 'ויהי בימי שפוט השופטים' (רות א), 'ויהי בימי אמרפלו' (בראשית יא), 'ויהי בימי אחז' (ישעיה י ד), 'ויהי בימי יהויקים' (ירמיה א א). וראה עוד במדב"ר (י ח). ובתנחומא (שמעי ט): 'ויהי בימי אחשורוש' מה צרה היתה שם להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים וכו' בא המן הרשע

מגילת אסתר א

ראשון לציון

קצוב של מדינות נאמר לו 'מה ראה'. אכן להיות שהקדים הכתוב לומר לפי מה שפרשנו כי לסבת 'ויהי', שהיה בימיו צרה לישראל, זה היה סבה להיותו מלך מהודו ועד פוש', אם כן למה טרח הכתוב לומר מאה ועשרים ושבע מדינות, מה יצא לנו מזה אם היו מאה ועשרים ושבע או פחות או יותר". לזה אמר כי גם זה הוא סבה למה שנוגע לישראל, כי נתן לו ה' גדלה שמלך בכל העולם לטעם הנזכר, ונתן לו חשבון זה בדיוק לעורר זכות שרה לאסתר המושיע[ה] את ישראל, כי כאשר יהיה החשבון בדיוק יסיע לזכרון טוב". ואם כן, תראה שהכל בשביל ישראל דוקא":

ואמרו הוא אחשוורוש, שמשמע שרצונו לומר אחשוורוש הידוע, וצריך לדעת היכן הוא ידוע", ולא יזה ענין כתב זה". (ד) וחז"ל (מגילה יא) אמרו מה שאמרו. ונראה לומר, על

ובזה יבוא הפתוב מדיק על נכון: וי היה בימי אחשוורוש, ודע כי לאו קטיל קני באגמא, הוא אחשוורוש וגו', מלך גדול הוא. על זה הדרך: ויהי צער לישראל בימי אחשוורוש, ולטעם זה (ב) הוא אחשוורוש וגו' שמלך בכפה", שאם לא היה לישראל מה שהיה בימיו, לא היה משיג כל המעלה הזאת". וכפי זה, תהיה גדלתו סבה בשביל ה'וי' לישראל, שלא יצטערו מפחות אחד":

ובזה אתי שפיר אמרו שבע ועשרים ומאה מדינה, על דרך אומרים ו"ל (כ"ד נח א) מה ראתה לשלט על מאה ועשרים ושבע מדינה, אלא אמר הקדוש ברוך הוא, תבוא אסתר מבנות בנייה של שרה שחיתה מאה ועשרים ושבע שנה" ותמלך על מאה ועשרים ושבע מדינה. עד כאן. ולכאורה קשה, מאי מקשה 'מה ראתה וכו', וכי כל מלך שמולך על סך

מאורי אור

שנה ועשרים שנה ושבע שנים שני חיי שרה'. יג הרי כבר נתבאר בזה שמלך בכיפה ושלט על כל העולם. יד וזו כוונת קושיית המדרש 'מה ראתה לשלוט על מאה ועשרים ושבע מדינה', כלומר לאיזה צורך טרח הכתוב לפרט המנין המדויק של המדינות. טו לעורר זכרון ישראל לטובה. טז שכל גדולתו ומעלתו של אחשוורוש היתה מכוונת בשביל ישראל, הן עצם מלכותו על כל העולם, והן החשבון המדויק של שבע ועשרים ומאה מדינה, הכל היה לטובת ישראל. יז היכן מצינו שמו של אחשוורוש במקום אחר שיאמר עליו 'הוא אחשוורוש' הידוע, והלא עדיין לא ידענו ממנו מאומה. יח אפילו אילו היה ידוע, מה נפק"מ לנו בזה.

ו לשון הגמרא בשבת (צח). ופירש רש"י: חותך קנים מן האגס הוה, לא ידע לפרש משנה. והוא לשון מליצה לאדם פחות והדיוט. ז שישאל היו כפופים תחת מלכותו של אחשוורוש. ח תחת כל כיפת הרקיע (רש"י מגילה יא). ט הרי שנתבארו שתי כוונות באמרו 'הוא אחשוורוש': א' שבא להורות על גדולתו, כלומר מלך גדול הוא אחשוורוש. ב' ליתן טעם לגדולתו זו, שהצער שהיה לישראל בימיו כאמרו ויהי בימי אחשוורוש, הוא הטעם לכך שהיה 'הוא אחשוורוש המולך מהודו ועד כוש' וגו', כדי שלא יפלו ישראל ביד מלך בזוי. י בגלל הצער של ישראל, שהיו בגלות אחשוורוש. יא ממלך דל קטן ופחות. יב שנאמר (בראשית כג א) ויהיו חיי שרה מאה

מאורי החיים

העולם וכוש בסוף העולם וחד אמר הודו וכוש גבי הדדי הוו קיימי כשם שמלך על הודו וכוש כך מלך מסוף העולם ועד סופו. ועוד אמרו שם: תנו רבנן שלשה מלכו בכיפה, ואלו הן אחאב ואחשוורוש ונבוכדנצר, אחאב דכתיב (מלכים א' יח ז) 'חי ה' אלהיך אם יש גוי וממלכה אשר לא שלח אדני שם לבקשך' וגו', ואי לא דהוה מליך עלייהו היכי מצי משבע להו. נבוכדנצר, דכתיב (ירמיה כז ח) 'זהיה הגוי והממלכה אשר לא יתן את צוארו בעול מלך בבל'. אחשוורוש הא דאמרן. (ד) וחז"ל אמרו מה שאמרו. בגמרא (מגילה יא): 'הוא אחשוורוש' הוא ברשעו מתחילתו ועד סופו. ובמדרש (אסתר רבה א א): ד"א 'אחשוורוש', ר' יהודה ור' נחמיה, חד אמר 'אחשוורוש' שהרג אשתו מפני אוהבו,

לו סביב ומתוכה כעין החשמל מתוך האש' (יחזקאל א ד), להיכן אזל, אמר רב יהודה אמר רב, שהלך לכבוש את כל העולם כולו תחת נבוכדנצר הרשע, וכל כך למה, שלא יאמרו אומות העולם ביד אומה שפלה מסר הקדוש ברוך הוא את בניו, אמר הקדוש ברוך הוא, מי גרם לי שאהיה שמש לעובדי פסילים, עונותיהן של ישראל הן גרמו לי. וראה בתוס' (שם) שלא יאמרו ביד אומה שפלה מסר את בניו. והיינו כפירוש דההיא דאמר בגיטין (טו) כל המיצר לישראל נעשה ראש, כלומר, כבר נעשה ראש קודם שמיצר להם.

[ג] הוא אחשוורוש וגו' שמלך בכיפה. במגילה (יא): מהודו ועד כוש רב ושמואל חד אמר הודו בסוף

ראשון לציון

דָּרָךְ מֵהַתְּחַלְּנוּ לְפָרֵשׁ שְׁכָל מְקוֹם שְׁנֵאֲמַר
 'וַיְהִי בַיּוֹם צָרָה הַיְתָה, וְאִשֶּׁר לְזֶה יִקְשֶׁה לְפִי
 הָאֲמַת לֹא הָיְתָה צָרָה, שְׁכָל צָרָה שֶׁתְּכַלִּיתָה"^ט
 טוֹב אֵינָה צָרָה, וְכֵן הָיְתָה תְּכַלִּית טוֹב, שְׁכָל
 הָאֲמוֹת מְנַשְׂאִים הַיְהוּדִים וְכוּ"^י. וְאִם מִצַּד
 הַגְּלוּת, קִדְּם מְלָכוֹת אַחְשֵׁרוּשׁ כְּכֹר הָיוּ
 בְּגוֹלוֹת"^כ. הָאֲמַת, (ח) כִּי יוֹנְתָן תִּרְגַּם וְאִם
 'דְּבִימוּהִי בְטִילַת עֲבִידַת בֵּית אֱלֹהֵנָא בְּגִין
 עֵיטִיתָא דְּוַשְׁתִּי דְּלֹא שְׁבַקְתָּ לְמַכְנֵי בֵּית
 מְקֻדְשָׁא"^כ. וְסוּף סוּף לֹא נִתְחַדַּשׁ דְּכָר רַע

מאורי אור

שלא נתן להם לבנות את בית המקדש, וא"כ מה צער
 נוסף נתרגש עליהם. כד פירוש, שאמנם הוא זה שהצר
 להם בתחילה, אך הוא ג"כ זה שלבסוף נתן להם רווח
 והצלה על ידי שביטל את הגזירה. כה כלומר, שמצד
 אחשוורוש היה להם רק רע. וזה פירוש 'הוא אחשוורוש',
 שהוא אותו אחשוורוש בכל הזמנים, וכעין מה שדרשו
 חז"ל (מגילה יא.) 'הוא אחשוורוש' הוא ברשעו מתחילתו
 ועד סופו, אלא שרבינו מפרש 'הוא אחשוורוש', שהכוונה
 לומר שממנו היה רק צער.

יט בדפוס: שתחילת. כ כאמרו להלן (א ט) וכל שרי
 המדינות והאחשדרפנים והפחות ועושי המלאכה אשר
 למלך מנשאים את היהודים כי נפל פחד מרדכי עליהם.
 כא ולא נתחדשה עתה גלות חדשה. כב לשון התרגום:
 והוה ביומי אחשוורוש, הוא אחשוורוש דבימוהי בטילת
 עבידת בית אלהנא רבא, והוה בטילא עד שנת תרתין
 לדריוש בגין עטיאת דושתי חייבתא ברתיא דאויל מרווך
 בר נבוכדנצר, ועל דלא שבקת למכני ית בית מוקדשא
 אתגור עלה לאתקטלא. כג כי לא החריב יותר, אלא

מאורי החיים

אמרי, אחשוורוש שונא את ישראל יותר מהמן הרשע,
 מנהגו של עולם, דרכו של לוקח ליתן ערבון למוכר, ברם
 הכא המוכר נתן ערבון, הדא הוא דכתיב 'ויסר המלך את
 טבעתו מעל ידו ויתנה להמן'.

ובמגילה (כ) 'ויאמר המלך להמן הכסף נתון לך והעם
 לעשות בו כטוב בעיניך', אמר רבי אבא משל
 דאחשוורוש והמן למה הדבר דומה, לשני בני אדם, לאחד
 היה לו תל בתוך שדהו, ולאחד היה לו חריץ בתוך שדהו,
 בעל חריץ אמר מי יתן לי תל זה בדמים, בעל התל אמר
 מי יתן לי חריץ זה בדמים, לימים נודווגו זה אצל זה, אמר
 לו בעל חריץ לבעל התל מכור לי תלך, אמר לו טול אותה
 בחנם, והלואי ופירש רש"י: כלומר, יש ללמוד מאחשוורוש
 שאף ברעתו היה להשמין.

ובילקוט (רמז תתנ"ד): אמר רבי אבא בר כהנא משל
 אחשוורוש והמן למה הדבר דומה לשני בני אדם
 אחד יש לו תל בתוך שדהו ואחד יש לו חריץ בתוך שדהו,
 בעל התל אומר מי יתן לי חריץ זה בדמים, ובעל החריץ
 אומר מי יתן לי תל זה בדמים, לימים נודווגו זה אל
 זה, אמר לו בעל החריץ לבעל התל מכור לי תלך, אמר לו
 טול אותו בחנם ולואי ולואי. רבנן אמרי אחשוורוש היה
 שונא את ישראל יותר מהמן, מנהגו של עולם דרכו של
 לוקח ליתן ערבון למוכר, שמא מוכר נתן ערבון ללוקח,
 ברם הכא כתיב 'ויסר המלך את טבעתו מעל ידו ויתנה
 להמן'.

'הוא אחשוורוש' שהרג אוהבו מפני אשתו. ור' נחמיה
 אמר, 'אחשוורוש' שבטל מלאכת בהמ"ק, 'הוא אחשוורוש'
 שגור עליו שיבנה. ועוד אמרו שם (א ט): 'אחשוורוש', ר'
 יצחק ורבנין, ר' יצחק אמר 'אחשוורוש' שבאו כל הצרות
 בימיו, שנאמר 'אבל גדול ליהודים', 'הוא אחשוורוש' שבאו
 כל הטובות בימיו שנאמר 'שמחה וששון ליהודים' משה
 ויום טוב'. רבנן אמרי 'אחשוורוש' עד שלא נכנסה אסתר
 אצלו, 'הוא אחשוורוש' משנכנסה אסתר אצלו לא היה
 בוועל נדות.

יח כי יונתן תרגם ואמר דבימוהי בטילת עבודת
 בית אלהנא בגין עיטיתא דושתי. במדרש

(אסתר פתיחה ח) אמרו שבנין בית המקדש בטל בגלל המן
 ובניו, וזה לשונם: הדא הוא דכתיב (עזרא ד ח) 'רחום בעל
 טעם ושמשי ספרא' זה בנו של המן 'כתבו אגרא חדא
 לארתחשתא מלכא כנמא' ומה כתיב בה (שם פסוק כא) 'כען
 שימו טעם לבטלא' וגו', 'מנדה' זו מדת הארץ, 'בלו' זה
 פרוגינותו, 'והלך' זו אנגריא, ואפתם מלכין תהנוזק, ר' הונא
 ורבי פנחס אמרין אפילו דברים שהמלכות מתפתה בהם
 כגון בי טיאטראות ובי קרקסאות היא מזוקת, כיון ששלח
 שמע וביטל מלאכת בית המקדש, וכיון שראו כך, התחילו
 הכל צווחין ווי, 'ויהי בימי אחשוורוש'.

יח ותמצא שאמרו ז"ל שיותר היה שונא
 אחשוורוש לישראל יותר מהמן.

במדרש: 'ויסר המלך את טבעתו ויתנה להמן'. רבנן

ב בְּיֹמֵי אֲהַנּוֹן כַּד בְּעָא מְלָכָא אַחְשֵׁרוּשׁ לְמַתְבַּע עַל כּוֹרְסֵי מְלֻכּוּתָא דְשַׁלְמָה דְאַשְׁתָּבָא מִן יְרוּשָׁלַם עַל יְדוּהֵי דְשִׁישַׁק מְלָכָא דְמַצְרַיִם וּמְצָרִים אֲשֶׁתָּבָא עַל יְדוּי דְסַנְחַרִּיב וּמִן יְדוּי דְסַנְחַרִּיב אֲשֶׁתָּבָא עַל יְדוּי דְחִזְקִיָּה וְתַב לְיְרוּשָׁלַם וְתוֹב מִן יְרוּשָׁלַם אֲשֶׁתָּבָא עַל יְדוּי דְפָרְעָה חֲגִידָא מְלָכָא דְמַצְרַיִם וּמְצָרִים אֲשֶׁתָּבָא עַל יְדוּי דְנְבוּכַדְנֶצַּר וְנַחַת

לְכָבֵל וְכַד צָדָא כּוֹרֶשׁ מְדָאָה יֵת בְּכָל אַחְתֵּיהָ לְעֵילָם וּבַתֵּר פֶּן מְלֶךְ אַחְשֵׁרוּשׁ וּבְעָא לְמַתְבַּע עֲלוּהֵי וְלֹא הוּא יְכִיל וְשֹׁדֵר וְאִיִּתֵי אַרְדִּיכְלִין מִן אֲלֶכְסַנְדְרִיא לְמַעַבְדַּר כּוֹתִיָּה וְלֹא יְכִילו וְעַבְדוּ אַחֲרָן אֲרַע מְנִיָּה וְאֲתַעֲסֶקוּ בֵּיהָ תְרִין שָׁנִין וּבִשְׁתָּא תְּלִיתָאָה [לְ]מְלֻכּוּתֵיהָ יְתִיב עֲלֹיָּה הָהוּא כּוֹרְסֵי מְלֻכּוּתֵיהָ דְעַבְדוּ לֵיהָ אַרְדִּיכְלִין בְּשׁוֹשֵׁן בִּירְנַתָּא:

ב בְּיָמֵי הָהֵם פְּשַׁבַת הַמֶּלֶךְ אַחְשֵׁרוּשׁ עַל כֶּסֶף מְלָכּוּתוֹ אֲשֶׁר בְּשׁוֹשֵׁן הַבִּירָה:

שפתי חכמים

ה דקשה לרש"י וכי דוקא בשבתו על כסא עשה. ועוד מאי נפקא לן מיניה אם ישב או עמד. לכן פירש 'כשנתקיים' וכו'. אי נמי דקשה לרש"י 'כשבת המלך' משמע בתחילת מלכותו, והדר כתיב 'בשנת שלש למלכו'. לכן פירש 'כשנתקיים המלכות בידו' דהיינו בשנת שלש למלכות:

רש"י

(3) כשבת המלך אחשורוש וגו'. כשנתקיים" המלכות צדו. ורצונו פירשוהו צענין אחר צמקמט מגילה (6):

בידו' דהיינו בשנת שלש למלכות:

ראשון לציון

[1] כְּאוֹמְרָם ז"ל בְּמָה שְׁכָתוּב (להלן ה ב) 'אֵת שְׂרָבִיט הַזֶּהָב אֲשֶׁר בְּיָדוֹ'¹², יַעֲזִין שָׁם בְּדַבְרֵיהֶם: (ב) בְּיָמֵים הָהֵם פְּשַׁבַת וְגו'. יֵשׁ לְדַקְדָּק לְמָה הַצֶּרֶף לֹאמַר בְּיָמֵים הָהֵם, הֲלֹא

מְאוּמְרוּ פְּשַׁבַת הַמֶּלֶךְ אַחְשֵׁרוּשׁ הַדָּבָר מוֹכֵן שְׂבִימִים הָהֵם הִיָּה הַדָּבָר. וּמָה גַם, מִשְׁמַעוֹת בְּיָמֵים הָהֵם מוֹרָה עַל הַיָּמִים הַיְדוּעִים, וְלֹא מְצִינּוּ שְׁקָדְמָה יָדִיעָה לְאֵלוֹ הַיָּמִים¹³:

מאורי אור

בו שבתחילה כעס עליה ורצה להורגה, והקב"ה הפך מחשבותיו והכריחו להושיט לה את שרביט הזהב והאריך את השרביט על ידי נס עד שנגעה בו. כז לא מצינו קודם לכן שכבר היה דבר ידוע לנו באותם הימים שעליהם

מאורי החיים

איננה מוטלת עליך כאשר את רעיתי וחברתי, ויאמר לה מדוע כאשר ראיתך לא תדברי אלי ותאמר אסתר אדני המלך כאשר ראיתך נבהלה נפשי מפני כבודך. וראיה עוד בגמרא (מגילה טו:) שנעשה נס ונתארך השרביט, וזה לשונם: שלשה מלאכי השרת נזדמנו לה באותה שעה אחד שהגביה את צווארה ואחד שמשך חוט של חסד עליה ואחד שמתח את השרביט וכמה אמר רבי ירמיה שתי אמות היה והעמידו על שתיים עשרה ואמרי לה על שש עשרה ואמרי לה על שש עשרה וארבע במתניתא תנא על ששים וכן אתה מוצא כאמתה של בת פרעה וכן אתה מוצא בשיני רשעים דכתיב (תהלים ג ח) 'שני רשעים שברתי' ואמר ריש לקיש אל תקרי 'שברתי' אלא שריבבת. וביבליקוט (אסתר רמז תתנ"ו): 'זיהי כראות המלך את אסתר המלכה', כיון שראה המלך את אסתר, הפך את פניו שלא יראה אותה והיו מלאכי השרת [תולים את פניו שלא בטובתו], והוא צווח ווי. וראיה עוד בילקוט (תהלים רמז תיפ"ג) 'זיהי כראות המלך', על כרחו שלא בטובתו, נשאה חן בעיניו. אמר רבי

[2] כְּאוֹמְרָם ז"ל בְּמָה שְׁכָתוּב אֵת שְׂרָבִיט הַזֶּהָב אֲשֶׁר בְּיָדוֹ. בְּמִדְרַשׁ (אֲסֵתֵר רַבָּה ט א): וְיֵהִי בְיוֹם הַשְּׁלִישִׁי וְתִלְבַּשׁ אֲסֵתֵר בְּגָדֵי יָפִיה וְאֵת עַדֵי תַפְאֲרָתָהּ וְתִקַּח עִמָּה אֶת שְׁתֵי נְעוּרוֹתֶיהָ וְתִשֵּׁם יָד יְמִינָהּ עַל הַנְּעִרָה הָאֶחָת וְתִסְמַךְ עֲלֶיהָ כַּחוּק הַמְּלָכוֹת וְהַנְּעִרָה הַשְּׁנִיָּת הַחוּלְכַת אַחֲרֵי גְבִירָתָהּ וְסוּמְכַת עַדֶיהָ לְבִלְתֵּי נִגּוּעַ הַזֶּהָב אֲרֻצָּה אֲשֶׁר עַלֶיהָ וְתַצְהִיל פְּנֵיהָ וְתִכְסֵּס הַדָּאגָה אֲשֶׁר בְּלִבָּהּ, וְתִבְאֵר בַּחֲצֵר הַפְּנִימִית נִכַח הַמֶּלֶךְ וְתַעֲמֵד לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כֶּסֶף מְלָכוֹתוֹ בְּלִבּוֹשׁ זָהָב וְאִבָּן יִקְרָה וְיֵשֵׂא עֵינָיו וְיִרְאֵ אֶתֵר עוֹמְדַת לְמוֹל פְּנֵיו וְתִבְעֵר כּוֹ חַמְתּוֹ מֵאֵד עַל אֲשֶׁר הִפְרָה תוֹרַתוֹ וְהִבָּא לְפָנָיו בְּלֹא קְרִיאָה, וְתִשָּׂא אֶתֵר אֵת עֵינֶיהָ וְתִרְאֵ אֵת פְּנֵי הַמֶּלֶךְ וְהִנֵּה עֵינָיו כֹּאשׁ בּוֹעֲרוֹת מְרֻוב הַחַמָּה אֲשֶׁר בְּלִבּוֹ וְתִכְרַ הַמְּלָכָה אֵת קֶצֶף הַמֶּלֶךְ וְתִתְבַּהֵל מֵאֵד וְתַפֵּג רוּחָהּ וְתִשֵּׁם רֹאשָׁהּ עַל הַנְּעִרָה הַסּוּמְכַת יְמִינָהּ וְיִרְאֵ אֱלֹהֵינוּ וְיַחְמוֹל עַל עַמּוֹ, וְיַפְּן לְצַעַר הִיתוּמָה אֲשֶׁר בְּטַחָה כּוֹ וְיִתֵּן לָהּ חֵן לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וְיִוֹסֵף יוֹפֵי עַל יָפִיה וְהִדְרַע עַל הַדְרָה, וְיִקַּם הַמֶּלֶךְ בְּבַהֲלָה מְכֻסָּאוֹ וְיִרְץ אֶל אֲסֵתֵר וְיִחַבְקָהּ וְיִנְשָׁקָהּ וְיִשְׁלַח זְרוּעוֹ עַל צוּאָרָהּ וְיֵאמֵר לָהּ הַמֶּלֶךְ אֲסֵתֵר הַמְּלָכָה לְמָה תַפְחָדִי כִי הִדַּת זֹאת אֲשֶׁר סִדְרָנוּ

מגילת אסתר

ביאור המגילה

(ב) בַּיָּמִים הָהֵם שֶׁל מַלְכוּת אַחֲשֻׁרוּשׁ, בְּשָׁבַת - אַחַר שֶׁכִּבַּשׁ אֶת כָּל הַמְּדִינֹת¹, וַיֵּשֶׁב עַל כֶּסֶף מַלְכוּתוֹ אֲשֶׁר בְּשׁוֹשַׁן הַבֵּיֶרֶה²:

שרצה לשבת על כסא שלמה המלך ולא יכל, והביא אומנים שיכנו לו כסא דומה, ועסקו בזה עד שלש שנים למלכו. וזהו 'כשבת המלך אחשורוש על כסא מלכותו אשר בשושן הבירה בשנת שלש למלכו'. ודרשו כן ממילת 'אשר' המיותרת, שבא לאפוקי כסא שלמה המלך (מנות גלו). וכתב הרוקח שבכל מדינה היה לו כסא, ושבושן גדול שבכוּלן.

ח. רש"י ואבן עזרא. ובא הכתוב לומר שהגם שלא ירש המלכות מאבותיו, אלא 'הוא אחשורוש' עצמו היה 'המולך' וכובש 'מהדרו ועד כוש שבע ועשרים ומאה מדינה', מכל מקום לא היה זה בהיותו הולך לכבוש כל אחת מהן, כי אם 'בשבתו על כסא מלכותו אשר בשושן הבירה', כי משם כבש ומלך על כל אותם המחוזות (אכרנגל מלכס א' יא מט). ט. בתרגום מבואר

ראשון לציון

וַנִּרְאֶה לְפָרֶשׁ, שִׁיכֵן הַכְּתוּב לומר עֲנֵן אַחַד, וְחָמֵשׁ שֶׁל נְבוּכַדְנֶצַּר, עֶשְׂרִים וְשָׁלֹשׁ שֶׁל אֲוִיל מְרוּדָךְ, וְתַרְתִּי דִידֵיהָ, הָרִי שְׁבַעִים, אֲפִיק מְאִנִּי דְבִי מִקְדָּשָׁא וְאַשְׁתַּמֵּשׁ בְּהוּ³. עַד פֶּאֶן. לְפִי דְבְרֵי הַמְּדַרְשׁ, יִרְמֹז בְּאֹמְרוֹ בַּיָּמִים הָהֵם כְּשֶׁעָבְרוּ שְׁתֵּי שָׁנִים⁴, כִּי פְרוּשׁוֹ שָׁנָה⁵, עַל דְּרָךְ

מאורי אור

שעדיין לא נפקדו ישראל, סימן הוא ששוב לא ייפקדו עוד, ולכן השתמש בכלי המקדש בשנה שלישית למלכותו. ובהמשך מבאר המדרש שאחשורוש מנה שבעים שנה מתחילת גלות בבל, ולפי חשבון זה עלה בידו שבשנה שניה למלכותו שלו נשלמו שבעים שנה, ולכן בשנה שלישית למלכותו עשה משתה והשתמש גם הוא בכלי המקדש. אמנם גם הוא טעה בחשבונו, כדאייתא שם. ג' בימים ההם, לאחר שעברו שתי שנים למלכותו, אזי 'בשנת שלוש למלכו עשה משתה' וגו'. ד' פירושו של תיבת 'מים' הוא שנה.

יהיה מוסב אומרו 'בימים ההם'. כח 'כשבת המלך' משמע בתחילת מלכותו, והדר כתיב 'בשנת שלש' (רש"י מגילה יא:). כט שמתחילה היה דואג שיצאו ישראל מתחת ידו כשיגמרו שבעים שנה לגלות בבל, ועכשיו נתיישבה דעתו (רש"י שם). ל' כסבור הוא 'למלכות בבל', מיום שנטלה בבל מלכות, וזה נבוכדנצר, נטל מלכות מאסר חדון מלך אשור (רש"י שם). לא המדרש מבאר את טעותו של בלשאצר שעשה חשבון וטעה במנין השנים. לב לפי חשבוננו של בלשאצר, בשנה שניה למלכותו נשלמו שבעים שנה מתחילת מלכות בבל, וכיון שראה

מאורי החיים

דאוויל מרוּדך גמרא ותרתי ידיי הא שבעין, כיון דחזא דמלו שבעין ולא איפריקו, אמר מדלא איפריקו השתא תו ודאי לא איתפריקו, אפיק מאני דבי מקדשא ואישתי בהו, היינו דקאמר ליה דניאל (ה כג) 'ועל מרא שמיא התרוממת ולמניא די ביתיה איתאיו קדמך', וכתוב 'ביה בליליא קטיל בלשאצר מלכא כשדאה', וכתוב 'ודריוש מדאה קביל מלכותא', אמר איהו מיטעא טעי אנא חשיבנא ולא טעינא, מי כתיב 'למלכות בבל' 'לבבל' לגלות בבל, כמה בציון, תמניא, חשיב ועייל תמני חלופייהו חדא דבלשאצר וחמש דריוש וכורש ותרתי ידייה הא שבעין, כיון דחזי דמלו שנין ולא איפריקו אמר השתא ודאי תו לא איתפריקו, אפיק מאני דבי מקדשא ואישתמש בהון, בא שטן ורקד ביניהם והרג את ושתי, הוא ודאי חשיב שפיר, הוא נמי מיטעא טעי דאיבעי ליה למימני מחברות ירושלים. סוף סוף בצירין חד סרי, איהו כמה מלך ארביסר בארביסר ידייה איבעיא ליה לבנויי בי מקדשא, אלמה כתיב 'באדין בטילת עבדות בית אלהא די בירושלם והות בטילא עד שנת תרתין למלכות דריוש מלכא דפרס', אמר רבא שנים מקוטעות הוו,

תחליפא מצינו שהארין השרביט שתיים ושלשים אמה, והנס האחרון גדול מן הראשון כל זמן שהיתה נכנסת, השרביט היה קופץ.

[ח] שאמרו במדרש מאי כשבת כשנתישבה דעתו וכו'. בילקוט: אמר רבה מאי 'כשבת', כשנתישבה דעתו, אמר בלשצר חשב וטעה אנא חשיבנא ולא טעינא, מאי היא, דכתיב (דרימה כט י) 'כה אמר ה' לפי מלאת לבבל שבעים שנה אפקוד אתכם', חשב ארבעים וחמש דנבוכדנאצר, עשרים ותלת דאוויל מרוּדך, ותרתי דידיה, הרי שבעין, אפיק מאני דבי מקדשא ואשתמש בהון, ונבוכדנאצר מנא לן דארבעים וחמש מלך, דאמר מר גלו בשבע גלו בשמונה, גלו בשמונה עשרה, גלו בתשע עשרה, גלו בשבע לכבוש יהויקים שהיא שמונה לנבוכדנאצר, וגלו ב"ח לכבוש יהויקים שהיא תשע עשרה לנבוכדנאצר, דאמר מר שנה ראשונה כבש נינוה, שניה כבש יהויקים, וכתוב (שם נב לא) 'זיהי בשלשים ושבע שנה לגלות יהויכין וגו' נשא אויל מרוּדך מלך בבל בשנת מלכותו וגו' ויוצא אותו מבית הכלוא, תמני ותלתין ושבע הא ארבעין וחמש, עשרים ותלת